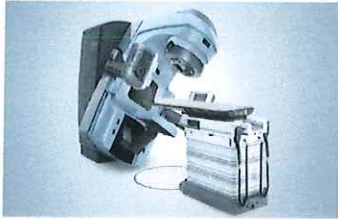

Radiotherapie bij Prostaatkanker: hoe en wanneer?

Ruth Alen
Radiotherapeute
LOC

Hoe?

1. Soorten
2. Werking van de bestraling
3. Voorbereiding van de bestralingsbehandeling
4. Verloop van de bestralingsbehandeling
5. Bijwerkingen
6. Resultaat

1. Soorten

Externe radiotherapie

Brachytherapie

1. Soorten: externe radiotherapie

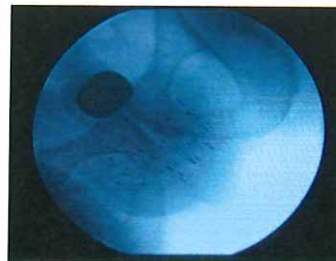
- ▶ 33-38 zittingen over meerdere weken, dagelijks (5 dagen per week)
- ▶ een tiental minuten per dag op lineaire versneller
- ▶ ambulantly
- ▶ bestraling in kleine porties → gezonde cellen kunnen zich na elke portie voor het grootste deel herstellen ↔ kankercellen kunnen dit minder goed → geleidelijk afsterven

1. Soorten: brachytherapie

- ▶ brachytherapie = inwendige bestraling (afkomstig van het Grieks brachy wat dichtbij betekent)
- ▶ implantatie radioactieve zaadjes in de prostaat (radioactief jodium 125) via perineum

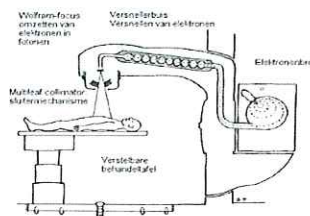
1. Soorten: brachytherapie

2. Werking

- ▶ ioniserende straling
- ▶ werkt op de celdeling → cellen kunnen zich niet meer vermenigvuldigen → sterven af
- ▶ DUS dubbel effect
  - ▶ Kwaadaardige cellen onherstelbaar beschadigen
  - ▶ Gezonde cellen ook enigszins beschadigen → nevenwerkingen ↔ kunnen zich herstellen

2. Werking (lineaire versneller)

3. Voorbereiding

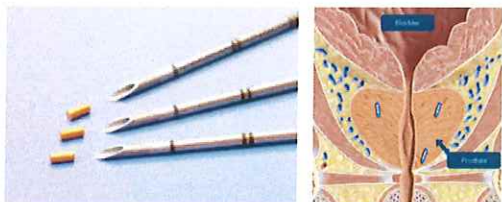
- a) Raadpleging bij bestralingsarts
- b) Simulatie of veldaflijning
- c) Doelvolumes intekenen
- d) Planning

3. Voorbereiding

- ▶ Raadpleging bij de bestralingsarts
  - In verwijzend ziekenhuis na MOC-overleg
  - Bepaling aantal zittingen en te bestralen volume
  - Uitleg over verloop en nevenwerkingen
  - Optie: laten plaatsen van goudmarkers door uroloog in de prostaat

3. Voorbereiding: goudmarkers

- Laten plaatsen van goudmarkers door uroloog in de prostaat (niet bij loges)
  - Betere positionering van de patiënt

3. Voorbereiding

- ▶ Simulatie of veldaflijning
  - uitleg door verpleegkundige
    - Verloop voorbereiding en behandeling, nevenwerkingen
    - Praktische afspraken

3. Voorbereiding

- Dagelijks voorbereidingsprotocol (rectale suppo, blaasleiding en 3 bekers water drinken 30' voor rt)
- Omdat de ligging van de prostaat (loge) afhankelijk is van de vulling van blaas en rectum
- Minder marges en hierdoor minder dosis op gezonde organen

- bestralingshouding, tattoos aanduiden
- bepalen (localiseren) van het te bestralen gebied met de CT-scan in bestralingshouding
- NMR in bestralingshouding

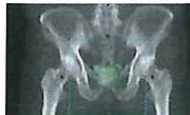
3. Voorbereiding: NMR (bestralingshouding)

Fusie tussen NMR en CT in bestralingshouding

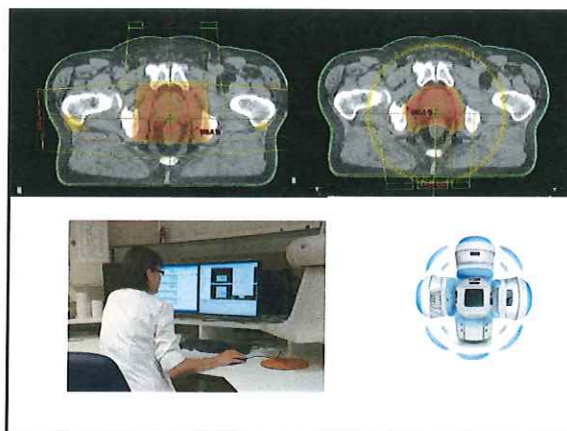
3. Voorbereiding

- ▶ Intekening door de bestralingsarts van doelvolumen en gezonde organen

- ▶ Planning

- ▶ het nauwkeurig berekenen van de verdeling van de stralingsdosis door fysici en ingenieurs mbv de computer
  - maximaal effect in de tumor
  - minimaal effect op de gezonde weefsels

3. Voorbereiding

► Planning

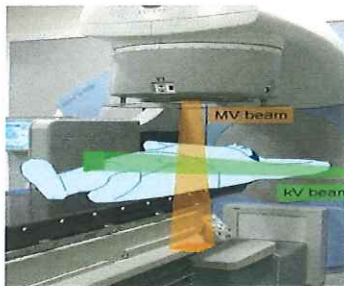
- het testen van het plan op het toestel zonder patiënt (is het plan uitvoerbaar?)
- het invoeren van de bestralingsgegevens in de computer van het bestralingstoestel

4. Verloop

patiënt wordt ingesteld mbv:
tatoeagepunten
bestralingsfiche
computergegevens op het scherm

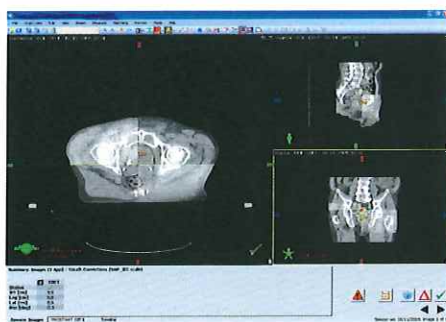
4. Verloop: mv-kv beelden

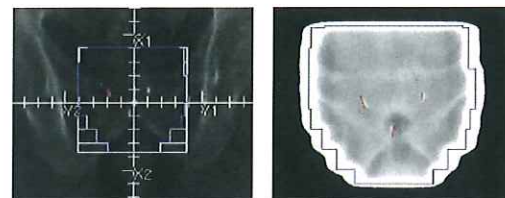
4. Verloop: mv-kv beelden

4. Verloop: cone beam ct

4. Verloop: marker match

5. Bijwerkingen

- treden pas op na meerdere bestralingssessies
- kunnen per persoon verschillend zijn
- mogelijks helemaal geen of slechts zeer weinig klachten
- **ALGEMENE KLACHTEN:**
  - Vermoeidheid-Futloosheid:
    - geteidelijk
    - advies: luister naar je lichaam!
- **LOKALE KLACHTEN**
  - Huidreactie: rode huid niet frequent

5. Bijwerkingen

- **Darmklachten:** frequentere stoelgang en verminderde consistentie, krampen
- Zo nodig symptomatische therapie
- **Blaasklachten:** symptomen = blaasontsteking (pollakisurie, myctalgie, incontinentie, hesitancy, toegenomen nycturie, verminderde straal)
- Zo nodig symptomatische therapie
- Op lange termijn (maanden, jaren na de behandeling) ook optreden van bijwerkingen mogelijk (bv impotentie)

6. Resultaat

- Onmogelijk vast te stellen op het einde van de behandeling:
- effect van radiotherapie pas weken tot maanden na beëindiging volledig bereikt

Wanneer?

1. Primaire behandeling
2. Adjuvante behandeling (postoperatief)
3. Biochemisch recidief (postoperatief)

Primaire behandeling: externe RT

1. T1a (toevallige vondst bij TURP in $\leq 5\%$ van weefsel): oudere pt met goede levensexpectantie en/of slecht gedifferentieerde tumor
2. T1b-T2 (toevallige vondst bij TURP in $> 5\%$ van weefsel-tumor beperkt tot de prostaat): pt met levensexpectantie > 10 jaar en contraïndicatie heelkunde (medisch of > 70 jaar)
3. T3 (doorheen prostaatkapsel): pt met levensexpectantie $> 5-10$ jaar (combinatie met hormonotherapie)
4. T4 of N+: hormonotherapie; palliatieve rt bij lokale problemen (bv bloeding, lokale doorgroei)

Primaire behandeling: externe RT

- Doelvolumen: prostaat en zaadblaasjes
- Bestraling van de pelviene lymfeklieren zo Roach formule $(2/3 \cdot PSA + (Gleason - 6) \cdot 10) > 15\%$ of N+
- Dosis: 76 Gy in 38 fracties van 2 Gy

Primaire behandeling: brachytherapie

- ▶ Pt >65 jaar met levensexpectantie van >5-10 jaar
- ▶ Geen TURP in voorgeschiedenis
- ▶ Prostaatvolume <50 gr
- ▶ Laag risico: T1-2aN0M0, PSA<10µg/l en Gleason score<7
- ▶ Goede mictiekwaliteit (geen obstructieve symptomen, correcte blaaslediging)

Adjuvante behandeling (postoperatief)

- ▶ Vanaf pT3N0 (doorheen prostaatkapsel)
  - ▶ OF
- ▶ Positieve sectievlakken (1 of meer)
- ▶ 66 Gy in 33 fracties

Biochemisch recidief (postoperatief) (25% na 3 jaar)

- ▶ PSA daalt tot niet-detecteerbaar, maar stijgt boven 0,2ng/ml én 2 x achtereenvolgens
  - ▶ OF
- ▶ PSA daalt niet tot niet-detecteerbaar niveau
- ▶ Op te starten bij PSA<=0,5 ng/ml
- ▶ 70 à 76 Gy in 35-38 fracties
  - ▶ 76 Gy bij biptisch bewezen of NMR+

Bedankt voor uw aandacht.

